

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออก
ของอาจารย์ในวิทยาลัยครู

นายภิเชก จันทรเอี่ยม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-632-422-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I16658590

AN ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING TURNOVER
OF TEACHERS COLLEGES' FACULTY MEMBERS

Mr. Pisake Jun-eam

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy
Department of Educational Administration
Graduate School
Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-632-422-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โดย

ภาควิชา

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของอาจารย์ในวิทยาลัยครู

นายภิเชก จันทรเอี่ยม

บริหารการศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร์ สุคนธทรัพย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนิภา คุปรัตน์

รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ จ्ञานดี

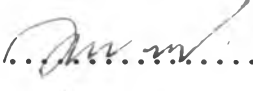
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤงสูววรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร์ สุคนธทรัพย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนิภา คุปรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ จ्ञานดี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สายหยุด จำปาทอง)

พิมพ์ต้นฉบับมาทักด้วยวิทยานิพนธ์ภายในแอมบลิเยนซ์วันเพียงแผ่นเดียว

ภิเชก จันทรเอี่ยม : การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของอาจารย์ในวิทยาลัยครู
(AN ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING TURNOVER OF TEACHERS COLLEGES' FACULTY MEMBERS) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ.ดร.ณัฐนิภา กุปรัตน์, รศ.ดร.คำรงค์ ฐานดี, 296 หน้า. ISBN 974-632-422-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของอาจารย์ในวิทยาลัยครู โดยการสัมภาษณ์แบบลึกจากอาจารย์ผู้ลาออกและสัมภาษณ์เชื่อมโยงไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับเหตุผลของการคงอยู่เป็นอาจารย์วิทยาลัยครู โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของบุคลากรประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยลักษณะองค์การ ปัจจัยที่ไม่เกี่ยวกับงาน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานว่า ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยลักษณะองค์การ ปัจจัยที่ไม่เกี่ยวกับงาน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ ส่งผลต่อการลาออกของอาจารย์ในวิทยาลัยครู

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของอาจารย์ในวิทยาลัยครูประกอบด้วยปัจจัย 4 กลุ่มคือ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยลักษณะองค์การ ปัจจัยที่ไม่เกี่ยวกับงาน และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน จากข้อค้นพบไม่พบว่าการลาออกเกิดจากปัจจัยเพียงกลุ่มเดียวตามลำพัง แต่จะเกิดจากปัจจัยอย่างน้อย 2 กลุ่มขึ้นไปร่วมกันเป็นพลังผลักดันให้เกิดการลาออกจากวิทยาลัยครู ในขณะที่ผลการค้นพบปัจจัยที่เป็นพลังเกื้อหนุนให้อาจารย์ยังคงอยู่ได้แก่ ปัจจัย 2 กลุ่มคือ ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยลักษณะองค์การ

ภาควิชา บริหารการศึกษา
สาขาวิชา บริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C 242711 MAJOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION
KEY WORD: TEACHER TURNOVER/ TEACHERS' COLLEGES

PISAKE JUN-EAM : AN ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING TURNOVER OF
TEACHERS COLLEGES' FACULTY MEMBERS. THESIS ADVISORS: ASST.PROF.
SNANCHIT SUKONTASAP, Ph.D., ASST.PROF. NATNIPA COOPARAT, Ph.D.,
ASSO.PROF. DAMRONG THANDEE, Ph.D. 296 pp. ISBN. 974-632-422-5

The objective of this study was to analyze the factors affecting turnover of teachers colleges' faculty members. It was hypothesized that the factors affecting turnover were: 1) individual characteristics; 2) organizational characteristics; 3) nonwork influences and 4) organizational environments. Intensive interview was used with subjects who left teachers' colleges as well as the personnel involved. Supplementary information regarding the reasons of the faculty members who still remained was collected by questionnaires.

Findings revealed that the factors affecting turnover of teachers colleges' faculty members were individual characteristics; organizational characteristics; nonwork influences and organizational environments which confirmed the hypothesis. The minimum of 2 factors commonly affected the faculty members' turnover while the forces to remain were individual characteristics and organizational characteristics.

ภาควิชา..... บริหารการศึกษา
สาขาวิชา..... บริหารการศึกษา
ปีการศึกษา..... 2537

ลายมือชื่อนิสิต..... *Mun*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *S. Sukontasap*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *N. Cooparat*

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนิภา คุปรัตน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศ ฐานดี ที่ได้ให้คำแนะนำในการพัฒนางานวิจัยตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับความเมตตาจากอาจารย์ ดร.สายหยุด จำปาทอง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ กรุณาเป็นกรรมการและประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม หากไม่มีอาจารย์ที่เป็นกรณีในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยก็คงทำให้สำเร็จไม่ได้เช่นกัน แต่ผู้วิจัยไม่สามารถจะเอ่ยนามท่านได้จึงขอกล่าวคำขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่บุคคลอื่นที่ผู้วิจัยจะเว้นการกล่าวถึงไม่ได้ คือ ผศ.ณรงค์ ทองปาน ผศ.สุขุม เฉลยทรัพย์ อาจารย์วันชัย ศุภนคร อาจารย์ทรงศักดิ์ นิริยะกฤต ที่ได้ให้ความช่วยเหลือประสานงานการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างดี รวมถึงอาจารย์ท่านอื่นที่กรุณาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และช่วยตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจะกล่าวนามได้ทั้งหมด

ทำนองเดียวกัน งานวิจัยนี้จะไม่สำเร็จเป็นรูปเล่มขึ้นมาได้หากขาด อาจารย์อำนาจ มั่นทน คุณสุภาพ เวชมนต์ คุณจุไรภรณ์ กองลำเจียก และคุณพรณา มีโชค ผู้วิจัยขอขอบคุณยิ่ง นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนอาจารย์สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรรณ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ในภาควิชาภาษาไทยที่ให้ความเอื้อเฟื้อและเอื้ออาทรในหลาย ๆ เรื่อง ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ทำงานวิจัยอย่างเต็มที่

ท้ายที่สุดผู้วิจัยจะลืมไม่ได้ คือ คุณแม่บัวผา จันทรเอี่ยม คุณบุญสม จันทรเอี่ยม คุณรัชตวรรษและคุณวงศ์รัตน์ จันทรเอี่ยม และพี่น้องทุกคนที่เป็นทั้งแหล่งทุนและกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษา พร้อมทั้งรอยยิ้มความสำเร็จของผู้วิจัยเสมอมา รวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยจำนวนหนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ภิเชก จันทรเอี่ยม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
สมมุติฐานการวิจัย	5
คำจำกัดความ	6
วิธีการดำเนินการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการลาออก ...	8
ความหมายของการลาออก	8
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออกของบุคลากร.....	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
วัตถุประสงค์	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44

สารบัญ

		หน้า
	การวิเคราะห์ข้อมูล	45
	การนำเสนอผลการวิจัย	45
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
	ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร	46
	ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายการ	49
	ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออก ในภาพรวม	83
	ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับการคงอยู่ของอาจารย์วิทยาลัยครู	106
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	118
	สรุปผลการวิจัย	120
	อภิปรายผล	130
	ข้อเสนอแนะ	152
	รายการอ้างอิง	157
	ภาคผนวก	164
	ภาคผนวก ก. หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	165
	ภาคผนวก ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	169
	ภาคผนวก ค. การเขียนกรณี	190
	ภาคผนวก ง. ตารางวิเคราะห์ข้อมูล	248
	ภาคผนวก จ. ปฏิทินปฏิบัติงาน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	295
	ประวัติผู้วิจัย	296

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการลาออก ของอาจารย์ในวิทยาลัยครูจำแนกตามรายวิทยาลัยครู รายปี/สาเหตุ	1 47
2	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกลุ่มอายุ	106
3	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกลุ่มอายุราชการและอายุราชการในวิทยาลัยครู	107
4	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามงาน และชั่วโมงการทำงาน	110
5	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เหตุผลที่ยังคงอยู่เป็นอาจารย์วิทยาลัยครู	112
6	ตารางวิเคราะห์ข้อมูล	248

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	26
2	แสดงจำนวนกรณี จำแนกตามกลุ่มอายุ	85
3	แสดงกรณีที่ลาออก จำแนกตามกลุ่มอายุราชการ	86
4	แสดงสัดส่วนของปัจจัยแต่ละกลุ่มที่ส่งผลต่อการลาออก ของอาจารย์	104
5	แสดงแบบ (pattern) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อ การลาออกของกรณี	105
6	แสดงสัดส่วนปัจจัยย่อยแต่ละตัวที่ส่งผลต่อการ ลาออกของอาจารย์	117
7	แสดงรูปแบบภาวะสมดุลและขาดสมดุลของปัจจัยที่เป็น พลังผลักดันให้ลาออกกับปัจจัยที่เป็นพลังเกื้อหนุนให้คงอยู่	151